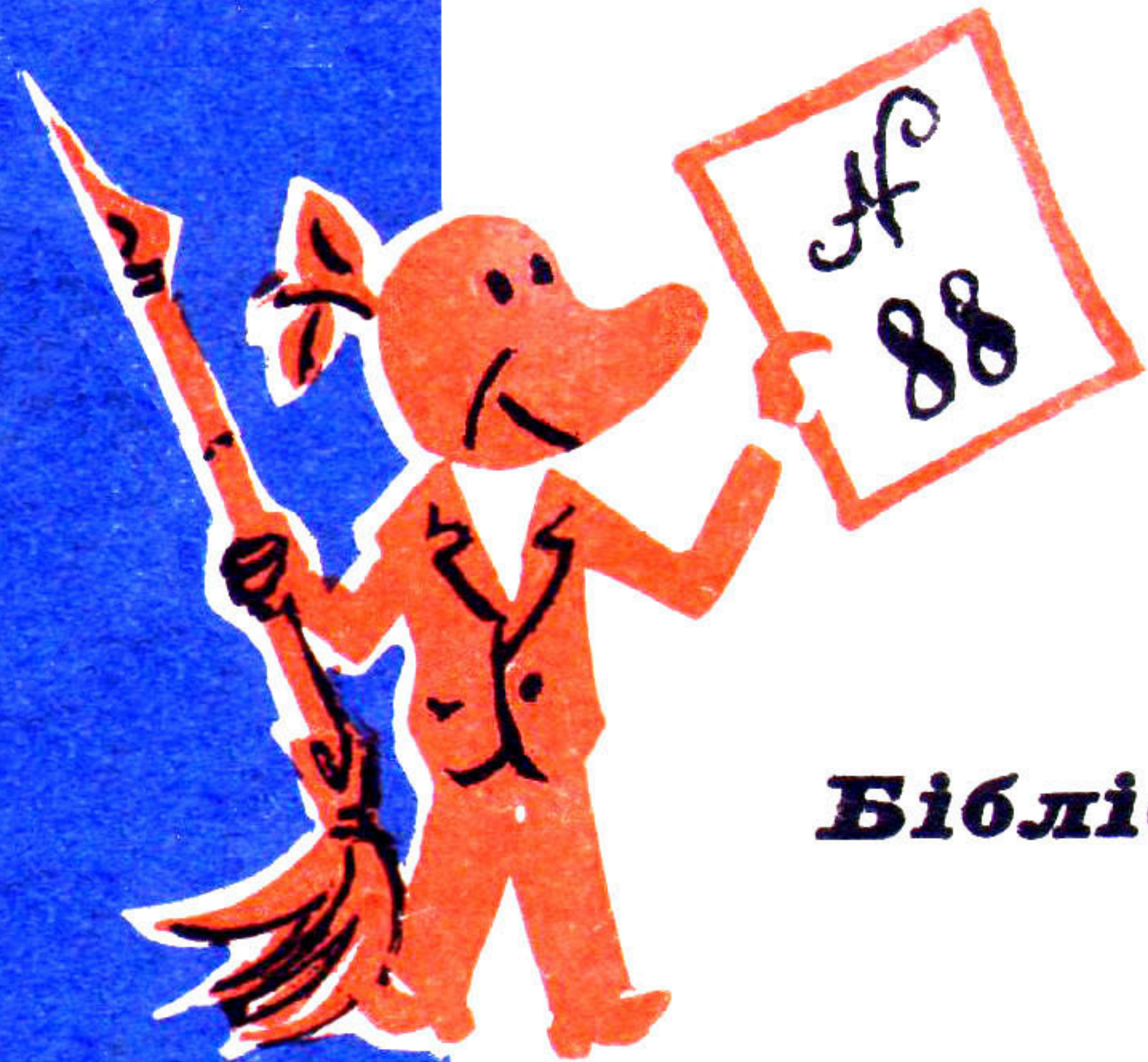

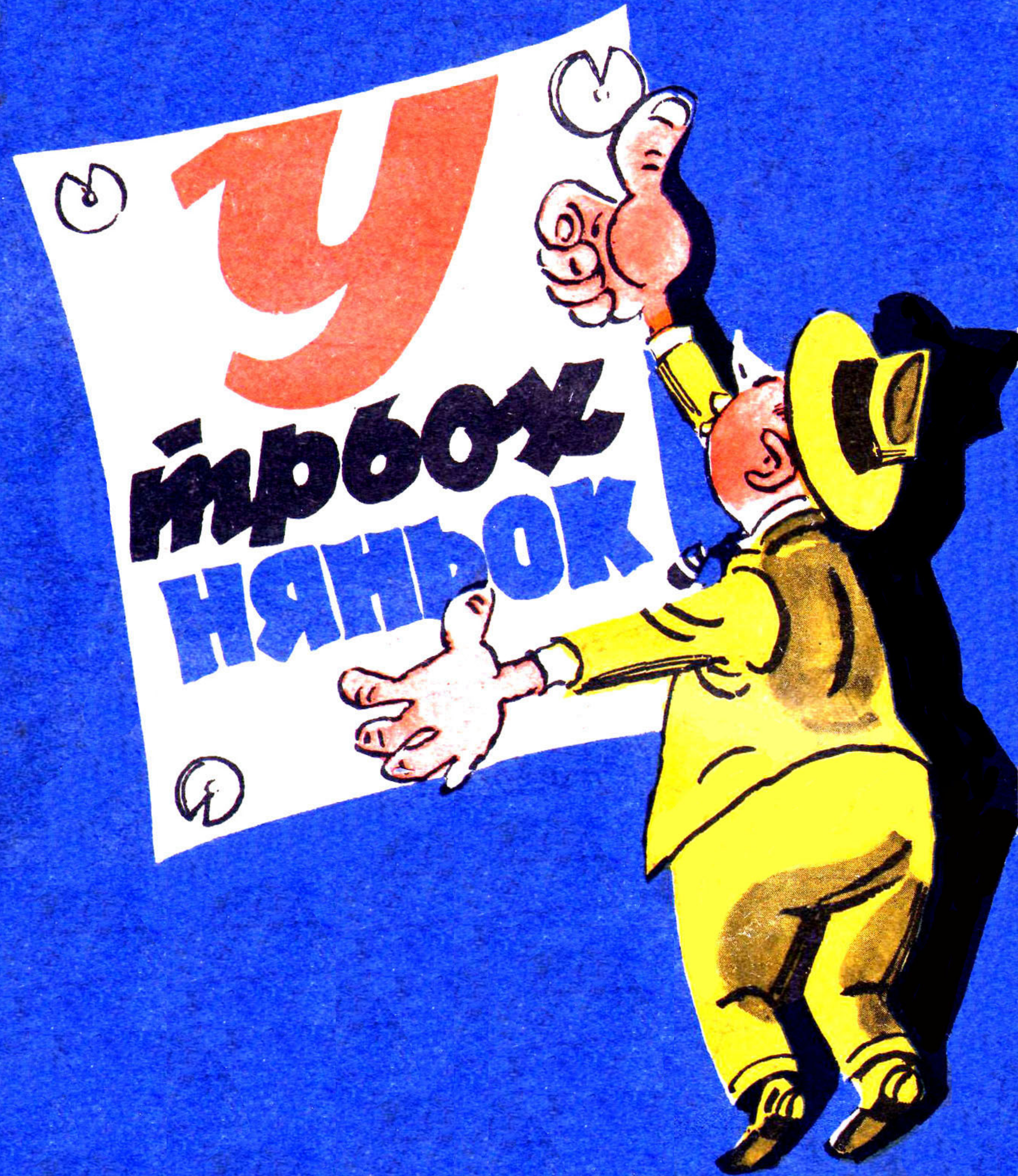
Ціна 10 коп.

Бібліотека Перця

БІБЛІОТЕКА ПЕРЦЯ

ІВАН СОЧИВЕЦЬ

peres-ua.

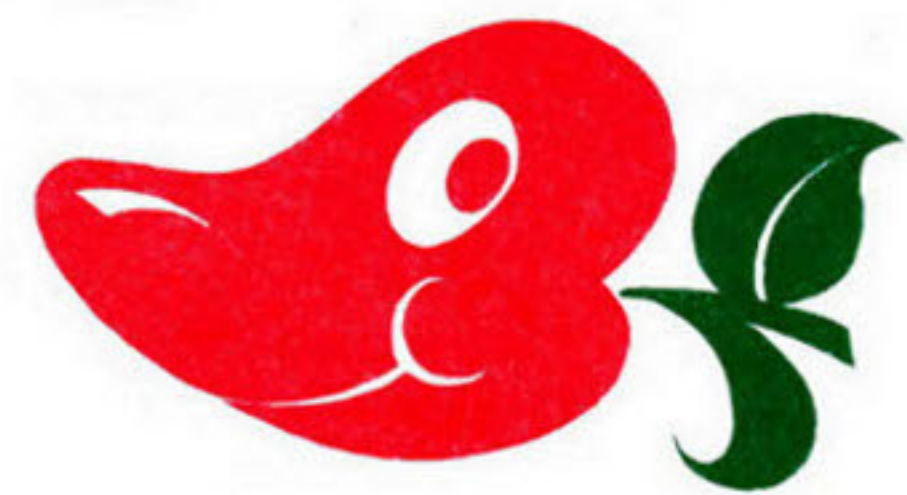

peres-ua.

Иван Иосифович Сочивец

У ТРЕХ НЯНЕК
(На українском языке).

peres-ua.

peres-ua.

Редактор Ф. Маківчук

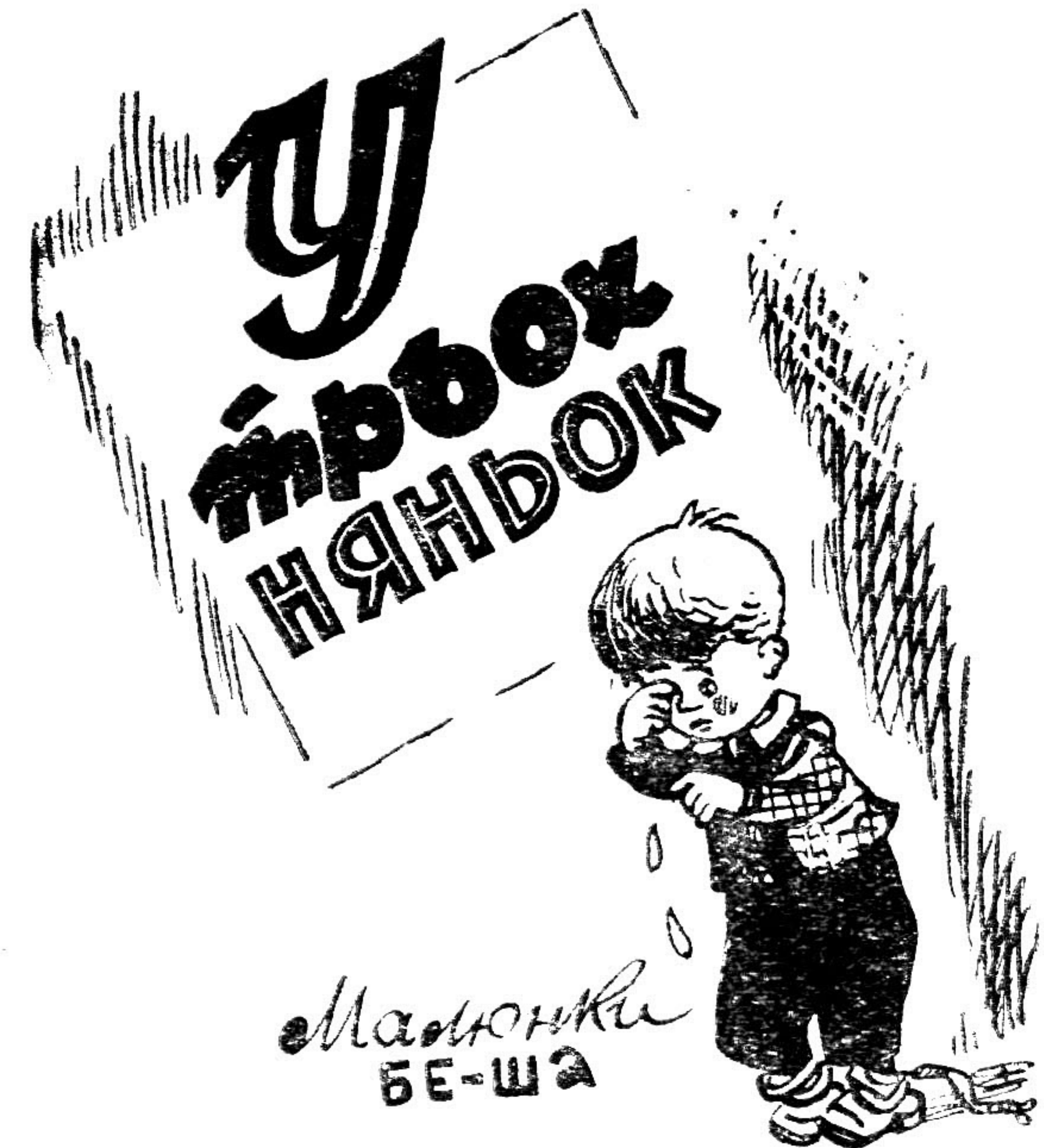
БФ 09482. Зам. 0472. Підписано до друку 8. IV. 1965 р.
Тираж 65.000. Формат паперу 70×108¹/₃₂. 1 папер. арк.
2 друк. арк. Ціна 10 коп.

Видавництво і комбінат друку «Радянська Україна».
Київ, Брест-Литовський проспект, 94.

Відсканував Олександр Яновський,
опрацював Олег Леськів для спільноти:

<http://peres-ua.livejournal.com>

Іван СОЧИВЕЦЬ

«РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»
1965

Іван Сочивець
Дружній шарж.

ДОМАШНІЙ ПАНСІОНАТ

Кажуть, не доведи, доле, самотної старості! Може, воно вік свій і добре прожив, а залишишся під кінець самотнім, хоч пробі кричи, хоч плач. Во-ди нікому буде подати, слова живого в хаті не по-чуєш. Ні, так воно не годиться.

Ну, що вже до нас з Мариною, то обіжатись не можемо. Було, правда, що zostались ми в хаті тільки удвох. Бо ж діти, самі знаєте, як: повиростали, повиучувались та й розлетілись по світу білому. Навідувались рідко. Хіба отак заскочить котре на день-два, сього-того прихопить, та й знову поїде. Аж як третє коліно роду нашого почало на світ з'являтися, як пішли онучата, так уже не скучаємо. Нема коли.

А онуків у нас, півроку, семірко. Двійко, значить, Василевих, двійко Сергієвих, двійко Марійчиних, тільки у Галі одненька дитинка поки.

І, скажу вам, не забувають діда з бабою. Розважають.

Спершу відвідували нас більше поодинці. А оце з нинішнього літа так просто масовим порядком атакували.

Першим Василь, найстарший наш, порадував. Приходжу одного разу із току колгоспного, де сторожем працюю, а в хаті аж дзвенить усе сміхом. А це Наталочка з Валериком заливаються щебетом. Від усього того і в мене, ніби, сонце у грудях зійшло. Привіталися з сином, невісткою та й до столу сіли, як годиться.

— Оце ж,— кажу Марині,— приготуй ліжка всім, нехай відпочивають, сил набираються. З місяць же, очевидно, побудете? — уже до сина звертаюсь.

— Що ви? — опередила Василя невістка. — Ми й не думаємо стіснити вас. Переночуємо та й в дорогу. У Крим їдемо. А от діток залишимо. Нехай тут молочка поп'ють, повітрям подихають. Та й вам воно веселіше буде.

— От такої! — тільки й промовив я. А далі змовчав, щоб не псувати настрою ні собі, ні їм.

Словом, на завтра випроводжали гостей. Курочку на дорогу засмажили їм, ячок наклали та на тому й попрощалися. А від онуків і справді одно весілля суцільне. Не дадуть і хвилини відпочити. Наталочка все тягне стару на город, бо дуже сподобалось їй квітки гарбузові зривати. А Валерик, звісно, мужчина, більше біля мене крутиться. Тільки присяду, а він видереться на коліно і просить:

— Погуцай, діду!

Ноги вже підтопані, ломота в них, але гуцаю, ще й приспівую, щоб приємність малому зробити.

Минуло тижнів зо два. Онуки до нас звикли, ми до них. Клопітно, правда, зате весело. Мало того, що свої, так ще й від сусідських дітей одбою нема. Хата не зачиняється.

А тут телеграма від Сергія. Так, мовляв, і так, зустрічайте Світлану.

Приготувались. Зустріли.

— Надовго? — запитали у другої невістки.

— Ні,— каже,— їдемо з Сергієм дикарями на Кавказ.

— Чого ж це «дикарями»? — аж остовпіла моя стара.

— А того,— відповіла Світлана,— що хочемо культурно відпустку провести.

Поїхала й ця. А на втіху нам прибавилось двоє вихрастих близнюків — Олег і Вітя. Стало зовсім весело. Одне хоче спати, друге — танцювати. Те любить молоко, а те — мак тертий. А тут ще, хоч убий, ніяк не розбереш, котрий Олег, а котрий Вітя.

— Олег, не ходи до хліва, там бека! — гукнеш до малого.

— Я не Олег, я — Вітя!

Тільки відвернешся, а воно вже на тин залізло.

— Вітя, злізь, бо впадеш!

— Ги-ги! — сміється онук. — Я не Вітя, я — Олег. Тьху ти, вража сила! Хоч бирки на них вішай. І як їх тільки батьки розрізняють?

До всього ще й навантаження припало на нас зовсім не однакове. Біля Марини більше Наталочка одна, а хлопці всі до мене линуть. Колін двоє, а їх аж троє, і кожне норовить, щоб погуцав. Перші дні не відмовляв, а далі уже сил не вистачало. Почав ховатися. Повернуся з нічної — та на сіно до хліва. Думаєте, довго хитрощі вдавалися? Куди там!

Затіяли хлопчаків в прикордонників гратися. Один причаїться де-небудь, а два розшукують його. Ну й налетіли якось на мене. Забрався вихрастий у сінник та як залементує:

— Шпіона впіймав, шпіона впіймав, сюди!

— Тихо, Олег, цить! — я до нього лагідно так.

А він:

— Я не Олег, я — Вітя. Хіба ви, діду, не бачите, що я зовсім інакший, як Олег?

Відтоді довелося змінити місце відпочинку. Почав у коморі замикатися. Та й це не все. Невдовзі Марійка приїхала. А з нею Оля і Толя.

— Мої діти, — сказала дочка, — не такі, як оті. Мої спокійні. Вони тільки люблять перед сном казочки слухати, вранці на прогулянку ходити, а після обіду метеликів ловити. Ви вже дивіться за ними, а я буду більше на ставку час проводити, загоряти.

Цього разу я вже самопливу не допустив. Треба ж якось рівномірно навантаження розподілити.

— Оцих новеньких,— глядячи голівки Марійчиних діток, пояснив я Марині,— закріпимо за тобою. У мене троє і у тебе троє. Так буде справедливо.

— Е-е-ех!— зітхнула моя стара.— Казки-то я їм розказуватиму, на прогулянку водитиму, а ось як метеликів ловитиму? Не ті роки. Та й люди, щоб не сміялися.

Дружині я поспівчував, але рішення не змінив. Поділилися онуками порівну.

— Не журись,— заспокоїв Марину,— якщо й Галя свою дитину привезе, то я вже беру її на себе. Та воно й літо скоро кінчається. Роз'їдуться, тоді вже відпочинемо й самі. Та, може, Галя в цьому році і зовсім не приїде.

І помилився. Приїхала й Галя з чоловіком. І не самі приїхали, а з якоюсь жінкою. А в тієї двійко дітей.

— Знайомтесь, це Колиного директора дружина, Євгенія Іванівна,— представила Галя нашу гостю.— Славна жінка. Тільки у неї трохи з печінкою не гаразд, дієта потрібна.

— Ви не турбуйтеся,— співучим голосом заговорила Євгенія Іванівна,— я вам клопоту не завдам, мені нічого особливого не потрібно, хіба трохи меду свіжого, сиру з сметаною і часом курятинки молоді, щоб не охлянути. А взагалі я вам дам розумну пораду.

— Давайте, давайте, будемо вдячні,— більше думаючи про мед, сир і курятину, ніж слухаючи гостю, приготувався я до порад розумних.

— Я бачу,— співала далі Євгенія Іванівна,— що у вас тут чимало народу зібралось, а відпочинок, видно, самопливом проходить. Ну, й користі з цього малувато. Отже, давайте щось на зразок пансіонату все зробимо, як ото у Сочах чи в Євпаторії.

Признаюсь, слово таке почув я вперше, а на душі відразу зашкребло. Помітивши мою розгубленість, на допомогу прийшов зятьок.

— А Євгенія Іванівна має рацію,— пояснив Коля.— Треба і справді пансіонат домашній зробити. Нічого тут мудрого. Встановимо тільки твердий режим дня, сплануємо харчування за визначеним меню, регламентуємо відпочинок. Ви, тату, будете ніби директором пансіонату, а мама — завгоспом і шеф-поваром. А щоб легше було, на літній період залишайте роботу. Вам і тут буде її досить.

Через кілька днів пропозиція винахідливої Євгенії Іванівни уже була в дії.

Рівно о восьмій годині кожного ранку на диво сусідам я дзвонив у шматок старої рейки, потім бігав за продуктами, був культурником для дітей, а після вечірнього відбою каменем падав у коморі і мертвецьким сном засинав до наступного ранку.

Марина моя весь день не відходила від жаркої печі, а при нагоді сичала на мене, як сирі дрова в пекельному полум'ї.

Котрийсь із малюків, напевне синок Євгенії Іванівни, вивів крейдою на воротях жирну вивіску: «Домашній пансіонат діда Євлампія».

Тепер нам уже нема коли сумувати. Весела старість буде! Діти і онуки в один голос заявили, що й на те літо обов'язково приїдуть. Ну й нехай. На здоров'ячко їм. Єдиний у мене клопіт: як би його пансіонат розширити та хоч удвоє штат збільшити.

ТОСТ ДАВНЬОГО ДРУГА

Ювіляр Максим Семенович Маленко сидів за святковим столом і, як ото учень на екзаменах, хвилювався. Його скромна натура ніяк не могла сприйняти за один раз стільки привітань і стільки теплих слів.

І все ж, десь там, аж в найглибшому куточку серця, Максим Семенович тримав вільну місцину для поздоровлень Сашка-«Голоблі».

Сашко-«Голобля» — це Олександр Михайлович Гречаний, колись друг дитинства, а зараз керівник установи, де працює Маленко.

«Прийде чи не прийде? Удостоїть чи ні? — під веселий гамір і музику юрмилися думки в голові Максима Семеновича. — Прийде! Як же це не прийти, коли товаришеві п'ятдесят стукнуло, коли у нього такий день урочистий».

І він прийшов... На мить все стихло. Вшухли жваві розмови. Обірвалася музика. Олександр Михайлович кивком посвілої голови привітав співробітників і гостей, поспіхом потиснув руку іменинникові і звично попрямував на місце, де стояла його «штрафна».

«Видно, не мене першого з запізненням вітає, — подумав Максим Семенович. — Добре знає своє місце за столом, як старий кінь ясла... Тьху ти, що мені в голову лізе. Товариш же, а я таке про нього. Ось зараз він, як колись у дитинстві...»

— Дорогі товариші! — підніс чарку Гречаний. — Прошу хвилиночку уваги! — постукав він по пляшці «Березівської».

«Гм. Як на зборах починає, — зазначив про себе Максим Семенович. — Але нічого, у кожного своя манера, свій стиль. Спасибі й за те, що не забув. Скажи ж, Сашо, щось таке гарне, близьке серцю. Хай почують люди!»

— Для чого ми сюди зібралися? — дивлячись на одвірок, сам себе запитав Олександр Михайлович. — А для того, товариші, щоб відзначити п'ятдесятиріччя ось цієї людини, — вказав він олівцем на Маленка. — А про цю людину можна багато чого сказати...

«Що з ним? — знизав плечима Максим Семенович. — Ніби в мене ні прізвища, ні імені нема, що одними займенниками користується. А у школі ж Сашко найбільше незадовільних оцінок мав саме за оці займенники. Ну, давай же, давай, друже!»

— Цю людину, — ніби наперекір Маленку, вів далі Гречаний, — я знаю давно. Раніше від вас всіх. А вірніше, з тих часів, коли ми, пробачте, ще босоніж по вулицях гасали...

«Нарешті по-людськи заговорив, — затеплилося в грудях у Максима Семеновича. — А гасали, Сашко, гасали. Бувало і в огірки чужі заліземо, й садок чий-небудь обнесемо. Не раз і кропиви скуштували, і різок. А все через тебе, Голобля ти нещасна. Що вже недотепний і роззявкуватий був. Куди не полізе, неодмінно впіймається. Одного разу заступав його хазяїн у садку, прив'язав до яблуньки і примусив цілий вечір гавкати, щоб думали, що пса собі завів... Да-а, а тепер, брат, не те. Ніхто вже тебе не прив'яже. Ну, продовжуй, рідний!»

— Так-от я й кажу, — виголошував Олександр Михайлович, — колись босоніж бігали, а нині ця людина — не остання штатна одиниця в штаті нашої установи.

«Господи, він таки того, — терзався в думках Маленко. — Уже одиницею зробив мене. А починав про босі ноги. Цікаво, якби оце зараз роззути Сашка, зняти з нього безрозмірні шкарпетки та й пустити по брукові. Враз би скоцюрбив пальці та так і кроку не зробив би. Сміхота. А на акацію, та що там на акацію, колись на глід видирався».

«Згадуєш минуле, ніби Голобля перед тобою. Послухаєш, як говорить, — ніби не він, — міркував

сам собі Максим Семенович — Мінються люди. Я до нього серцем тягнуся, а він мене штатною одиницею величає на іменинах. Але чого тут хотіти. Його самого ніхто колись на ймення не кликав. Він же не то тринадцятим, не то чотирнадцятим в сім'ї був. Прийдеш було, то тільки й чуєш: «Ей, ти, куди лізеш? Ану, сядь, голобля, бо як трісну!»

— Одиниця, я вам скажу, важлива, — як десь на виробничій нараді, рубав Гречаний. — Ви не дивіться, що вона така непримітна, непоказна. Головне, що діло своє знає. Працює акуратно, без порушень трудової дисципліни, без стягнень.

«Як же це ти і втримався, що досі стягнень цих мені не навішав, — іронізував у думках Максим Семенович. — А я ж тобі їх давав, не шкодуючи, бо дуже вже слабенькою був ти «штатною одиницею» серед хлопчаків нашої вулиці. Не було вчора, щоб не одержував потиличників та стусанів у боки. Оце і за промову таку — встати б та дати хоч щигля в ніс. От закрутився б. І не стало б мене на завтра як важливої штатної одиниці».

— Отже, товариші, я з задоволенням вип'ю за цю людину, — піднесено закінчував свій тост Гречаний. — Вона цього цілком заслуговує. Бажаю здоров'я і щастя! — Олександр Михайлович вперше глянув на ювіляра, спорожнив чарку і поспішив до виходу.

Коли залунали оплески, Гречаного вже не було в кімнаті.

— Ну й говорив! — підсів до Максима Семеновича завідуючий відділом кадрів. — На багатьох іменинах доводилось мені слухати тости Олександра Михайловича, але такого красномовного, та-

кого, знаєте, задушевного жодного разу не чув. Як він цю штатну одиницю обіграв! Так можна тільки про найближчого друга сказати. Признайтесь, ви часом не друзі?

— Ні, не друзі. Просто так, — сказав Максим Семенович. — Голобля, вона голоблею й залишається.

— Це ви про що? — не второпав завідуючий відділом кадрів.

— Згадав одного давнього приятеля, — гірко посміхнувся Маленко і швидко пішов до гурту, звідки линула весела пісня.

СИНІВСЬКІ ТЕРЗАННЯ

Заучерявлене садами село тільки-но прокидалося, коли Яків Данилович Закрутка ступив на його центральну вулицю. У рідному краї не був він з десятків літ і тому почував себе дещо ніяково.

Після нічної подорожі шуміло у вухах, набиті піском модельні босоніжки тягли, як водолаза, до низу, а ручка новенького фібрового чемодана нуд-

но скрипіла і дратувала собак. А тут ще лихо: Закрутка не твердо знав про долю своєї матері.

Щоб не стрічатися з людьми, Яків Данилович по давній пам'яті хотів було звернути на стежку через городи, аж тут з хвіртки вийшла старенька з відром.

Закрутка скоромовкою привітався і хотів пройти далі, але маневр не вдався.

— Драстуйте, драстуйте! — відповіла баба, пильно придивляючись до незнайомого. — Чи не тутешні будете? Я вже трохи недобачаю. Не ті роки. Колись і при каганці у найменшу голку нитку все ляла, а тепер онуків доводиться просити. Так чиї ж ви, звиніть за любопитствіє?

— Закрутин! — нехотя відповів Яків Данилович.

— Ага-га! Так, так! — закивала головою стара. — Це ви, значить, Данила Клешні синок. Звиняюсь, що так кажу, але ж по-вуличному ваш рід інакше не величають. А звать же вас?..

— Яків Данилович. Яша-а! — промовив Закрутка, опускаючи на землю чемодан.

— Так, так. Яша. Та який же бо ти став, і не впізнаєш. А наче ще недавно хлоп'ям бігав. Ну, та воно час летить... А мене мо'й забув? — заглядаючи у вічі, поцікавилась стара. — Я Марина Солодуха. Із матір'ю твоєю то й дівували разом, щодня зустрічались, доки вона жила... Ой, оце ще мені відро брязкає, — звернула стара розмову на інше.

«Ось вона, колючка, — йокнуло в серці Якова Даниловича. — Виходить, матір померла, а я, черства моя душа, навіть не знаю про це».

Пекучий клубок став у горлі. Закрутка мало не

заплакав, але стримався і тільки шморгнув носом у клітчасту хустинку.

«А мені й у голову не стукнуло, — не слухаючи старої, думав Яків Данилович, — що, може, ото в тій телеграмі, яку діти десь запроторили не читаною, і повідомлялося про нещастя. Який же я негідник! І все через неї, через Ельвіру свою. Їй тільки відпустка, так і до моря. Тягнуть туди кожного літа, як вола на бойню. Не прощу ні собі, ні їй!»

— А ти ж, видно, у село і навідатись не маєш як? — раптом запитала Марина. — Давно, бач, не був. Та воно, конешно, вашому брату хіба ж вивешся, коли служба та й служба.

— Це ви правильно, бабуню, кажете, що не вивешся, — зрадив Закрутка такій моральній підтримці. — Плани, знаєте, переплани. Робота та турбота, а про твоє особисте ніхто не питає... Не знаю, як хоч брати мої?..

— Брати були, — підхопила баба Марина. — Миша був і Петро був. Обидва разом, і з жінками, конешно.

«Ну, от тобі й на, — знову зашугали думки у Закрутки. — Тим же далі їхати, менше заробляють, а були. Ні, я таки свиня. Мурло! Що тільки люди говорили, що брати подумали? Зазнався, мовляв, Яків, розбагатів, рід і плем'я забув».

— Побачила Євдокія, мати твоя, соколиків своїх — так аж слізьми залилася, — вела далі Марина. — Ще, каже, якби Яшка з своїм сімейством приїхав, то натішилася б, а потім і помирати можна спокійно.

«Чекала Яшку, — картав себе в душі Закрутка».

ка, — а він у той час, як бегемот, у воді хлюпався, шкіру на сонці смажив, жіночку пильнував, щоб не схудла та не змарніла. Знав би, камінь на шию — і в царство крабів та медуз. Нехай би ця моя сорокавідерна сама потім пляжилась!»

Якову Даниловичу хотілося впасти на коліна і висповідатись перед бабою Мариною, викласти їй всю свою душу, розкаятись у черствості. Але стримався.

— А я тоді, бабуню, не зміг-таки приїхати, — аж схлипнув Закрутка. — Ділов по самісіньке горло саме підвалило, а далі ще й зліг. Частенько щось мене придавлює.

— Та тепер же так, — почала співчутливо Марина, — хвороба не дивиться, де старе, де молоде. Кого спірве, на того й накинеться. Атоми, конешно, своє роблять! Раніше того не було. Рідко у кого зуб попортиться у п'ятдесят. А у тебе, що воно за недуга?

— Ви такої, може, й не чули! Гіпертонія, бабуню. Вона більше інтелігенцію полюблює, — пояснив Яків Данилович. — Оце ж як і з матір'ю лихо сталося, я саме теж... — не докінчив він і змахнув сльозину.

— Господи! Яшенько, а що з нею? — аж присіла стара Солодуха. — Чого ж ти той?..

— Та померла ж, — уже не витримав і захлипав Закрутка.

— Коли? — випустила з рук відро Марина.

— Та ви ж самі кажете, що зустрічались з моєю матір'ю, доки вона жила, — зовсім розгубився Яків Данилович. — Ще й брати мої приїжджали. Обидва в один час, з жінками...

— І зустрічались, конешно, доки твоя мати на нашому кутку жила, хотіла я сказати. А брати твої у гості приїжджали, говорила я, а про лихо мені й у голову не приходило, — виправдувалась перелякана Солодуха і тремтячими руками поправляла хустину, що сповзала на плечі.

— Так що ж ви, бабо, півгодини морочите мене, душу мені вивертаєте?! — не крикнув, а заревів Закрутка і, вхопивши чемодан, що є духу рвонув вздовж вулиці.

— Отаке-о-о-о! — розвела руками Марина.— Сам намотав, грамотій, а готовий на бабу все звернути. Ви чули таке?!

СПОГАДИ ПРО ВИДАТНОГО...

Живе собі на світі письменник.
Не звичайний, не рядовий, а талановитий. Видатний!
Живе він, значить, працює, пише!
Потім його не стає...
Але хоч отак його й не стає, а насправді він ніби продовжує жити.
Живе у своїх чудових творах.
У щирих серцях народу.
І у спогадах.

* * *

Так ото про спогади.

З спогадами виступають, спогади пишуть дві категорії людей: ті, котрі близько знали видатного письменника, і ті, які його бачили, може, один раз, а то й зовсім ніколи не бачили.

Оця, друга категорія більш активна.

Уже котрий із них як напише, як намалює, то не спогад виходить, а просто-таки жива картина! З усіма подробицями, деталями. З тим, що було і чого ніколи не було.

Спогади ці часом виглядають так.

Він був скромним...

У мене на все життя залишиться в пам'яті той світлий день, а точніше вечір, коли ми вперше зустрілися з видатним письменником Н.

Як зараз, бачу перед собою залу робітничого клубу в нашому місті, зацікавлені обличчя людей і його, такого простого, скромного.

Я вже тоді теж писав. І, можна сказати, писав добре. Але на вечір зустрічі з столичними письменниками прийшов з деяким запізненням (кінчав нову поему), тому сів аж у задньому ряді.

Сиджу, намагаюсь залишитись непоміченим, а все ж почали надходити записочки: чого, мовляв, не на сцені? Ви ж наша гордість!

Мені й радісно, і обидно. Свої-то, бач, цінують, а ті навіть моєї відсутності не помітили.

Ну, тут починається. Виступив один поет (я не буду називати його прізвища) — в залі тихо. Виступив

другий (теж не називатиму, хто) — пролунали оплески, але такі ріденькі, без ентузіазму. Мені аж ніяково стало. Не за тих, що виступали, а за літературу.

Нарешті з місць вигуки:

— Просимо товариша Н!

— Нехай Н щось прочитає!

І ось він підводиться, оглядає залу. А у мене в середині: тень-тень, тень-тень! Щось душа відчуває. А воно й справді. Пробіг Н очима по рядах та й запитує:

— А чи нема тут Саші Опецька?

— Є, є! — загукали з усіх кінців.— Ось він, — показують на мене.

— От,— каже Н,— нехай він виступить. Прошу, товаришу Опецьок!

Трохи мене в дрож кинуло, але йду до трибуни. Н — назустріч. Обняв мене за плечі і шепоче на вухо: «Вреж, говорить, Сашо! Бачиш, яка ситуація?»

Починаю читати. Чути, як муха пролетить. А читав я майстерно. Самому себе було приємно слухати. Закінчив,— грім оплесків.

— Ще давай! — знявся тупіт.

Незручно перед приїжджими, але людям не відмовиш.

Другий, третій вірш... А зал гримить, а зал вирує! Глянув, ніби аж стеля догори піднялася.

— Привикай, Саша! — підійшов і потиснув мені руку Н.— Слава, брат, завжди з оплесками і лавровим вінком ходить. А вона тобі вже не чужа!

Так і не читав нічого того разу Н. Після мого виступу він хвилин з десять заспокоював присутніх, а коли все стихло, змахнувши сльозину, сказав:

— Ось на кого нам рівнятися! Ось недалеко майбутнє нашої літератури!

Отаким простим, доступним і надзвичайно скромним був дорогий нам усім Н.

Той світлий день, вірніше вечір, на все життя залишиться в моїй пам'яті. А спогад про нього я охоче передаю й потомкам.

Учіться бути скромними, як незабутній Н!

Сашко ОПЕЦЬОК.

Як він працював

Я не помилюся, коли скажу, що творчість видатного письменника Н є для нас найкращим взірцем. Особливо це стосується деяких наших молодих та раних літераторів, які не мають справжніх зв'язків з народом, а дехто й навмисне уникає їх.

Секрет таланту і успіху Н саме й полягав у його глибокому знанні життя.

Як він працював?

Мені особисто випало велике щастя один раз побувати у письменника вдома. Доки він підшукував нове оповідання для нашого журналу, я встиг, як кажуть, заглянути в творчу лабораторію митця, збагнути його творчий метод.

Характерна деталь. Письменник майже увесь вільний час проводив у гуші мас. То він штовхався у вуличному натовпі, то йшов на базар, а іноді годинами просиджував на вокзалі. Брав він загальний зошит, ручку-самописку і уважно до всього прислухався. Тільки-но у когось зірветься слово з уст, речення красиве чи новина яка, а Н його в зошит!

Так за день назбирає письменник матеріалу і з Кагарлика, і з Василькова, і з Черкащини, і з Поділля. Тут тобі готові теми, діалоги. Потім тільки сідай, трохи одшліфуй, і є твір.

Може, не гарно говорити про себе, але я теж перейняв той метод і, признаюсь, уже списав по базарах та вокзалах добрих шістнадцять загальних зошитів. Роботу цю продовжую. Йде вона плідно.

Досвід видатних — для нас наука, велика школа!

Грицько ХАЛЯВКА.

Як він відпочивав

Відпочинок у житті людини має неабияке значення. Це глибоко, наприклад, розумів покійний письменник Н. Турбуючись про долю молодшого покоління майстрів слова, я хочу поділитися спогадами про те, як організовував своє дозвілля Н.

Якось в автобусі один дядько з Яготина розповідав мені, а він це чув від тамтешнього мисливця, що Н любив відпочивати на лоні природи. І це цілком правильно. Я б сказав, чудово! Настояне на травах повітря, сонце і, ясна річ, вітаміни першої свіжості — запорука здоров'я!

Хто цього не усвідомлює, ховається від природи, той, ясна річ, варвар, якщо не сказати більше!

А ось вищезгаданий письменник любив годинами сидіти біля ставка. Залізе ото в кугу, обіпреться на рушницю і смалить цигарку за цигаркою. Качок дожидається. Дичини він не бив і не їв ніколи, мав тільки пристрасть спостерігати за нею.

Десь я чи то читав, чи то чув, що Н не цурався і

компанії. У нього навіть, на відміну від інших, була двоствольна стопка. Стопкою цією він, ясна річ, не пив, а тільки людей смішив.

Тут доречно зауважити, що сміх — теж запорука здоров'я!

Отже, на прикладах Н ми переконливо довели, що відпочинок у житті людини має неабияке значення.

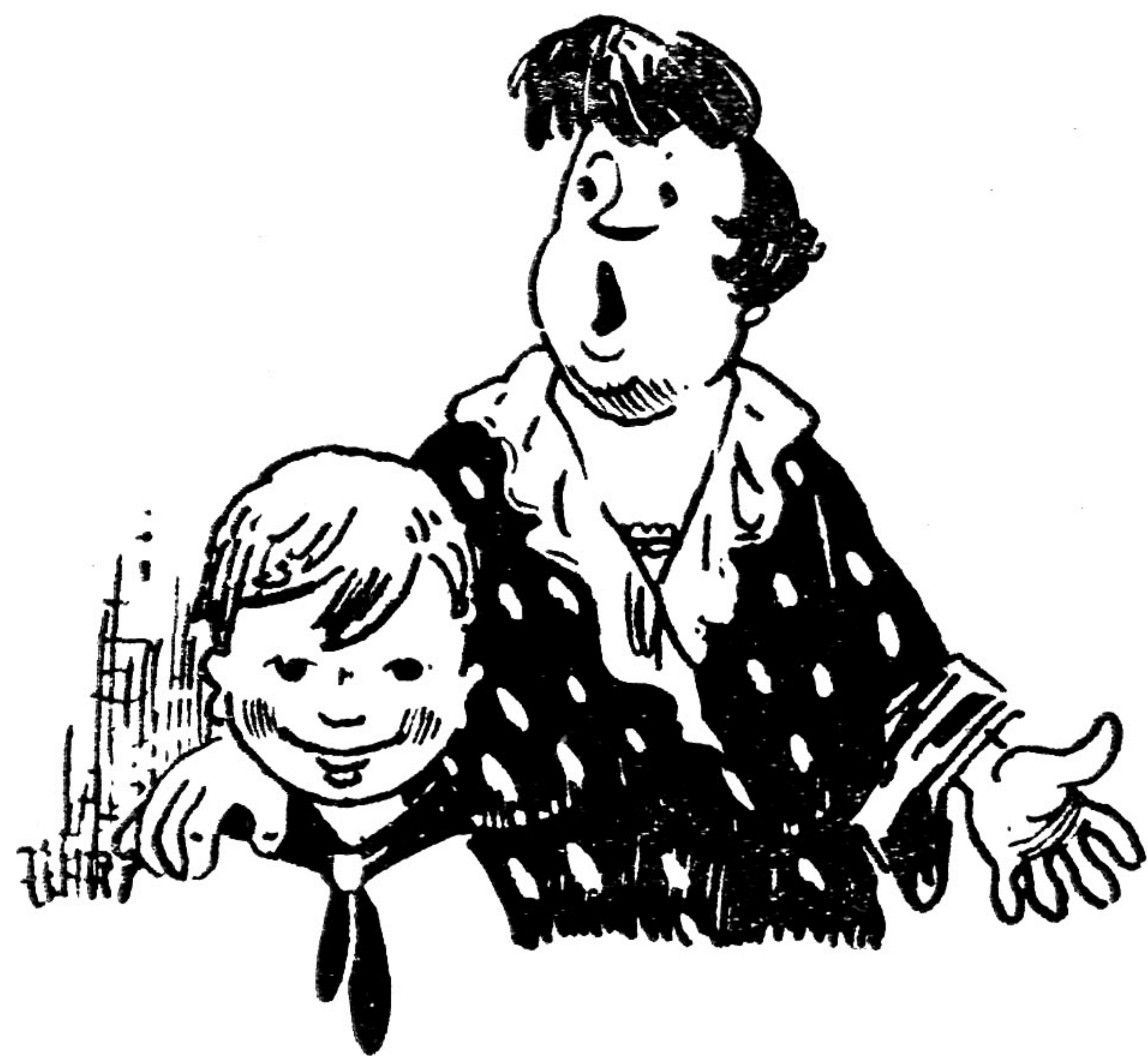
Вікентій ТРАВКА.

Отож про спогади.

Добра це справа. Потрібна!

Тільки часом за них беруться ті, котрі бачили отого видатного письменника точнісінько так, як Іван Карась турецького султана.

ВАДИК ВІДПОЧИВАЄ...

Що таке шкільні канікули? Для дітвори і для багатьох батьків це неабияка радість. А у мене, признаюсь, в цей період аж усередині щось починає тенькати. Це ж знову Вадика оздоровляти доведеться, і все може обернутися, як і торік.

А торік наш синок вперше у житті відпочивав не у моїх «старих», як Євдокія Маркелівна, теща моя, говорить, а в «Золотій козі» — лісовому піонерсько-

му таборі. Придбати туди путівку переконала мене Вадикова вчителька.

— Ви розумієте,— пояснила мені Поліна Петрівна,— що у таборі для дитини найкращі умови створені: розпорядок дня і режим харчування, розумне дозвілля і педагогічний та медичний нагляд. А самим батькам яка вигода! Це ж ви цілісінький місяць, а то й два, будете вільними. Як захочете, так і розпоряджатиметесь своїм часом. Словом, самі побачите.

З цими ж доводами я й до своїх домочадців звернувся. Та чомусь вони ні в кого, крім одного Вадика, захоплення не викликали. Навіть після того, як у найяскравіших фарбах описав усі достоїнства «Золотої кози», Люба, дружина моя, кинула злу репліку:

— Ти б ладен на Чукотку дитину рідну запроторити, аби тільки себе нічим не утруднювати. А ти хоч подумав, як там воно («воно» — це, значить, десятирічний Вадик!) без батьківського догляду обходитиметься?

Євдокія Маркелівна, яка в хвилини найбільшої любові або зневаги до мене звертається тільки на «ви», пішла у своїх міркуваннях ще далі.

— Не розумію, як ви так легко згодні на якусь там путівку?! — докоряла вона пискливим голосом.— Розпорядок — це ще не порядок. І одним тільки режимом харчування хлопчик не буде ситий. А про штат ви забули? Це ж їх там ціла гурма, і кожен їсть, кожен хоче за літо погладшати! Не р-розумію!

Скажу вам, що дебати про роль таборів у відпочинку і оздоровленні дітей були головною і найгострішою темою всіх сімейних розмов аж до відправ-

ки Вадика. А відвозили ми його електричкою і теж сімейно.

Євдокія Маркелівна всю дорогу не відпускала від себе онука ні на крок і все наказувала, щоб добре їв, багато не бігав і, не дай боже, не ліз у воду.

Люба зажуреними очима дивилась на сина і тяжко зітхала.

— Ти ж не скучай,— гладила вона його по вихрастій голові,— ми тебе самотнього не залишимо. Будемо провідувати!

Моя місія, як мені втовкмачили жінки, полягала в тому, щоб доставити до місця величезний рюкзак, напакований одягом, різними печивами та банками з варенням.

На територію табору батьків не пустили. Вони юрмилися біля новеньких зелених воріт і поступово розлучалися з своїми дітьми.

— Ви подумайте тільки, не пускають за огорожу,— прошипіла Євдокія Маркелівна, явно розраховуючи на підтримку з гурту.— Ще тільки колючого дроту не вистачає. А порядочки тут, видно, ті-і-і!

Я відвернувся і промовчав. Люба мало не заплакала. А невеличкий сивий дідусь, що стояв за нами в черзі з блакитноокою дівчинкою, зауважив:

— І що ви ото мелете, громадяночко? Прикусіть-но язика! Сорому не маєте.

Після реєстрації Вадик, навіть не попрощавшись, гайнув за ворота і змішався з дітьми. Начальник табору оголосив батькам, щоб не турбувалися і без потреби не їздили сюди. Євдокія Маркелівна, глянувши скося на сивого дідуса, таки не втрималась і сказала на це:

— Так ми вас і послухаємо! Я хочу забрати звід-

ціля не скелет, а дитину в тілі і при доброму здоров'ї, так що директив не давайте, їхати нам чи не їхати.

Додому ми поверталися мовчки. Повечеряли і спати полягали теж мовчки. А на завтра Люба, видно, порадившись з мамою, категорично наказала мені:

— Негайно подавай заяву на відпустку!

— Так у мене ж за графіком аж через місяць. Та й путівку обіцяли в Крим,— заперечив я.

— На відпустку у вас зараз поважна причина — дитина в таборі,— втрутилась у розмову теща.— А про Крим можете забути. Думайте тільки про «Золоту козу».

Через день я вже на роботу не йшов. Зате, навантажений найбільш калорійними і вітамінними продуктами, мчав електричкою у табір. Як вірні асистенти, мене супроводжували Люба і Євдокія Маркелівна.

Біля воріт «Золотої кози» нас зустрів суворий вартовий з червоним галстуком на шиї.

— Побачення не дозволяються! — якомога офіційніше, але ввічливо пояснив хлопчина.

Лише кілька цукерок, люб'язно запропонованих моєю дружиною, трохи пом'якшили характер вартівного. Скоро ми сиділи в гушавині кушів і всі трое доводили Вадикові, що домашня їжа найкраща і що її можна споживати навіть після табірної обіди.

Вадик спочатку відмовлявся, плакав, а потім, безнадійно дивлячись на верхівку обгорілої сосни, почав через силу ковтати все, чим його напихали.

— Бачено таке,— бубоніла Євдокія Маркелівна,— за якийсь один день заморили дитину. Ніщо

в нього не лізе. Десь кишки позсихалися. А ви хвалилися!— дорікнула вона мені.— Але поговоримо вдома.

Вдома розмова відбулася. В основному говорили Люба і Євдокія Маркелівна. Я ж заміняв аудиторію — слухав. На закінчення було проголошено щось на зразок резолюції. В ній недвозначно натякалось, що батько з мене нікчемний. Тут же мене зобов'язали: хоч з-під землі дістати апельсинів і «поставити дитину на ноги».

Жінки були праві. Коли наступного разу ми прибули під ворота «Золотої кози», наш Вадик навідріз відмовився вийти за межі табору.

— Ви будете примушувати їсти,— пхенькав він,— а мені зовсім не хочеться.

І тоді Люба показала йому найбільший жовтогогарячий апельсин. Вадик не встояв. Капітулював. Правда, від м'ясного і навіть від наполеона, спеченого самою Євдокією Маркелівною, він відмовився. А от апельсини поїв. Всі до одного.

Як я й не старався, а більше такої принади не дістав. І нас чекало найстрашніше. На кожний новий виклик за ворота Вадик ставив тверду умову:

— А покажіть апельсин!

Згодом нас уже знали всі чергові на вході до табору. Як тільки хтось із них помічав, що ми йдемо, то давав команду:

— Передайте Вадіку, що до нього приїхали!

Вадик тим часом забивався десь у найдавший куток, залазив на дерево і до нас не показувався.

Після чергових невдалих відвідин табору ми, похнюпивши голови, плелися до станції. І якраз тоді, коли Люба та її мати сипали на мене найміцніші

докори, нас перепинив чоловік з потертою жіночою сумкою в руках.

— Не їсть? — як чарівник, поставив він нам запитання.

— Ну, не їсть, а що? — аж остовпіла Євдокія Маркелівна, злякано кліпаючи очима.

— Тікає? — запитав знову «чарівник».

— Тікає! — ще з більшим подивом відповіла теща, спираючись тремтячою рукою на мою руку.

— Мій теж не хотів їсти і тікав, — пояснив незнайомець. — А тепер все йде, як по маслу. Навчу і вас. Тільки жінкам більш не треба приїжджати. Давайте завтра ж зустрінемося з вами, — показав він на мене.

В умовлений час я чекав свого рятівника. Він прийшов майже точно.

— Ходімо! — запропонував чоловік і повів мене на лісову галявину.

— А діти? — не розумів я, в чому справа.

— Обійдемося. Їм там без нас далеко краще.

Ми сіли. Незнайомець видобув з жіночої сумки котлети, свіжі огірки й помідори, а потім... пляшку і дві чарки.

— Давайте й ви, що там маєте! — розпорядився він і спритно розклав багату закуску на газеті.

За годину ми вже були приятелями і весело сміялися з дотепного винаходу Омелька Гавриловича.

Тепер я охоче кожного дня їхав у «Золоту козу», віз туди найкалорійніші і найбільш вітамінні продукти, а через день і пляшку. Додому повертався веселим і завжди з порожнім посудом.

Так тривало з десятків днів. Уже я відійшов від усього пережитого, уже від свіжого повітря та доб-

рячих харчів і обличчя моє залисніло жирком. Але, як кажуть, хіба знаєш, де впадеш?

Якось ми з Омельком Гавриловичем тільки-но прилаштувалися біля дубового пня, тільки чарки до губ піднесли, як раптом ніби постріл одночасно з двох стволів:

— Так ось де ви, голубчики, діток підгодуєте! Нівроку собі, досвідом обмінялися. А я все думаю, чого це від зятяка що не день, то винним духом несе? Оздоровчу кампанію організували, значить!

Ясна річ, мене більше в «Золоту козу» не пустили. Навіть за Вадиком їздили тільки удвох. Він повернувся здоровий, загорілий.

Минув рік. Тепер-от знову шкільні канікули. І я все думаю, де ж це Вадик оздоровлятиметься, яка в тому буде моя участь?

У ТРЬОХ НЯНЬОК

Ми вирішили віддати свого Сергійка у дитячі ясла.

— Там режим, догляд хороший, і дитині від того тільки користь. Та й ми будемо на роботі спокійні, — ніби переконуючи себе і мене, все повторювала моя дружина.

— А головне, що буде правильно розвиватись

під наглядом кваліфікованим. Виховуватиметься на науковій основі,— піддакував і я, щасливий.

Не легко це робиться. Самі знаєте. Попобігали, помоталися, доки добилися, доки все підготували й зібрали. Та раптом наші плани розвіялись, як ранковий туман. Розвіяла їх сусідка по квартирі. Одинокка пенсіонерка Кіра Леонтіївна — «Котяча матиця».

— Та ви що?! — аж змінилась на обличчі Кіра Леонтіївна, коли почула про наші наміри. — Одненьку дитину маєте і ту спроваджуєте? Дивуюсь вам, молодята. Дивуюсь! Таку крошку і в дитячє учреждение! — вигукнула стара, глядячи на колінах здоровенну пухнасту кішку.

— Так в яслах же режим! Система! — розгублено почала моя дружина.

— Наукова основа виховання! — додав і я на захист своїх сімейних планів.

— Ну, ви скажіть! Ну, ви послухайте! — іронічно уставилась на нас обох «Котяча матиця». — Вони зовсім наївні, оці молоді батьки... Режим! Система! Дивуюсь вам та й годі. Знаєте, яка там система? А така: котре спритніше, те свою і чужу порцію умне. А слабшеньке голодне цілий день тинятиметься, шморгаючи макарони з носа. Система!... Кажете, виховательки? А їм дуже в голові ваша дитина. Вони собі ха-ха та хи-хи, а зарплата йде...

— Куди ж тоді дитину? — з жахом дивилася то на мене, то на «Котячу матицю» моя дружина.

— Як-то, куди? Якщо ви батьки путні, то няньку знайдете, — роздратовано сказала Кіра Леонтіївна. — Ну, а якщо вже дуже закортіло зіпсувати крошку, то можете і у дитячє учреждение!

Отак усе й пішло шкереберть. Скільки я після того не умовляв жінку, а вона затялася, і все. Стара, мовляв, на лихе не наставляла.

Кілька днів розклеював я об'яви по стовпах, у людей питав за нянюк. Нарешті знайшлась. Відгукнулась.

Ольга Дмитрівна (так звали першу Сергійкову виховательку) виявилась жінкою мовчазною, начитаною і з усіма недугами, які тільки можуть одночасно ужитися в людському нутрі. У неї були: гастрит, хронічний апендицит, радикуліт, хвора печінка і камені в нирках.

— Може, це на краще, — заспокоїла себе і мене дружина. — Дому триматиметься.

Життя з нянькою почалося бурхливо. Дружина мусила вставати, коли всі ще спали. Вона на цілий день готувала овочеві протерті супи, картопляні котлети, молочні й фруктові киселі для няньки, окремо страви для дитини, а вже, що попало, — для нас самих.

Повернувшись з роботи, ми завжди заставляли Ольгу Дмитрівну за читанням «Королеви Марго», а Сергійка, мокрого і замурзаного, за цілою купою поламаних іграшок.

— Ви ж би його помили, переодягли! — кидала докір дружина і починала все це робити сама.

— Зачиталась. Саме до такого місця дійшла, що відірватись не можу, — кліпала підсліпуватими очима нянька. — Десь у сотий раз штудіюю цю книжку, і весь час цікаво.

Згодом ми помітили, що Сергійко ніби здичавів. За місяць він не навчився і десятка нових слів. Зате почав дуже вправно «говорити» на мигах.

З такою нянькою ми розпрощалися. А невдовзі до Сергійка була приставлена інша.

— Значить, так, — почала рекомендувати себе Василина Якимівна. — Досвід у мене в цьому ділі колосальний. Ще з гімназичних років. Жаль тільки, що не вдалося довчитися у цьому заведенні, — зітхнула вона. — Батьків прошу у мої методи виховання не втручатися. Гадаю, вам буде приємно, коли хлопчик ростиме вольовим, бойовим і незалежним. Запевняю, що через кілька тижнів це буде звір, а не дитина!

Від цих слів стало моторошно. Але ми звернули все на жарт. І помилилися. Справді, скоро наш Сергійко зовсім змінився. Він ні в кого і нічого не просив, а підбігав і виривав з рук. А заперечиш чи не даси, прошепелявить: «заяза» або «хоея» та ще й плюне.

— Я вам казала, — реготалася Василина Якимівна. — Чекайте, це тільки початок. За рік ви не впізнаєте рідної дитини. Он у Кострибів колись була я нянькою, знаєте, який там синок виріс? Орел! Уже дві судимості мав... — промимрила під ніс.

Зуби мої почали вибивати дрож. Дружина безмовно замахала руками і мало не впала.

Година, коли ми випроводили другу няньку, була для нас урочистою.

Деякий час Сергійка залишали ми у знайомих. Потім з'явилась третя нянька. Тьотя Соня.

Ми їй коротко розповіли про недоліки попередніх няньок. Тьотя Соня вислухала все і коректно сказала:

— Я їх знаю. Обидві набиті дурепи і зовсім не підготовлені до виховання дітей. Ольга — літунка

і помішана на королях, а Василина навіть була алкоголіком. Недавно тільки вилікувалася трохи. Що ж до мене — не сумнівайтесь. Дитина стане шовковою.

Аж тепер ми зітхнули з полегшенням і заспокоїлись. З радістю помічали, що Сергійко поступово відвикав лаятись, кричати і плюватись. А якось вранці після сніданку він став на коліна і незграбно перехрестився...

Третя нянька негайно заgrimіла з хати. А ми, убиті горем, лаяли, на чому світ стоїть, одне одного, дитину свою невинну і «Котячу матицю», яка так підступно збила нас з пантелику.

Тепер наш Сергійко — у дитячих яслах. І він, і ми з дружиною дуже задоволені новою нашою Нянькою.

РЕМОНТНИЙ ЦИКЛ

Якось так склалося, що півжиття прожив я, а без слова «цикл» завжди обходився і навіть не мав його в своєму лексиконі. А оце недавно збагнув я не тільки правопис цього слова, а й відчув його зміст, який, як сіль у дерев'яну ложку, увівся в мій мозок, у мої нерви і м'язи.

«Цикл» ввійшов у нашу сім'ю у вигляді ремонту квартири. Накликала його Докія, моя дружина непосидюща. Особисто про мене, то й клопоту мало: на голову не капає — можна б і так сидіти. А жінці, ні: «Давай, каже, добивайся, нехай ремонт роблять». От я й добився. Виходив на свою голову.

Сидимо з Докією в суботу, міркуємо: кого б його

в гості на вихідний покликати, а тут з міськремконтори ціла комісія.

— Гнат Петрович Купорос? — поглянув у блокнот, а потім на мене швидкозорий присадкуватий блондин з ямочкою на бороді.

Наскільки воно правда, але кажуть, що таких чоловіків дуже люблять жінки. Скажу вам, що цей представник з ремконтори з першого погляду припав до душі і мені. В усій його поведінці, швидкій орієнтації відчувалася якась особлива хватка. Якась одчайдушна енергія.

— Бажаєте поточний, капітальний? — категорично запитав блондин, блискавично оббігши обидві кімнати.

Мене це дещо навіть приголомшило.

— Та ми, власне... Я думаю, що можна б обійтися... А вам воно видніше, — вагаючись і ще не вірячи, що це прийшли справжні ремонтники, виклав я досить неясне своє рішення.

— Значить, так, — не звертаючи уваги на мою нерішучість, сипав словами, як горохом, товариш із ремконтори, — уже як починати, так починати. Як ви? — зиркнув він на своїх двох супутників, що досі мовчки стояли біля порога, ніби не помічаючи ні нас з дружиною, ні свого керівника, ні квартири, яку спеціально прийшли оглянути.

— Включимо в цикл! — не сказав, а продеренчав, як розколотий горщик, чоловічина з коротенькими руками, довгою сухою шиєю і без чітких ліній носом, кольору спілої ягоди шовковиці.

По плямах на його піджаку і штанях я визначив, що ця людина має бути мулярем і що вона, мабуть, любить кнснути в спиртному.

— В цикл! — як вирок, виголосив і широкоплечий облісаний велетень, у вусах якого, коли він говорив, тремтіла і жалібно співала золотиста стружечка.

«Тесляр», — промайнуло у мене в голові.

— Ну, тоді, значить, як старі люди казали, з богом! — розпорядився представник з ремонтної контори, звертаючись до муляра і тесляра. По цьому він щось відмітив у блокноті і зник за дверима.

Майстри, навіть не роздягаючись, кинулись на свої робочі місця. В одного в руці, невідомо звідки, з'явилася злизана блискуча кельма, а в іншого — короткий ломик. І в той час, як синьоносий вправно відколупував великі пласти штукатурки з стелі і стін, широкоплечий, не менш віртуозно, із скреготом і тріском зривав підлогу.

Ми з дружиною тільки-но встигли відкрити писки, щоб хоч щось заперечити проти такої поспішності, як усе в квартирі вже було перевернуто догори дном. Сива курява густими клубками поповзла по кімнатах, заповнила всі закутки, осіла на меблі, а нас примусила не говорити, а тільки сильно чхати.

— По-о-рядок! — винирнувши з пилюги, сказав муляр, шморгнувши припудреним носом.

— Повний порядок! — розмахнувся ломиком тесляр, відламуючи останній плінтус.

Від такого «порядку» у мене защеміло в серці. Але я втішав себе тим, що це ненадовго: початок-бо зроблено — кінець буде.

Коли трохи розвиднилось, майстри, уже не поспішаючи, ховали інструмент, а муляр навіть досить прозоро натякнув, що не вадило б і той. Я ж

прикинувся недогадливим і дав зрозуміти, що «кіна не буде».

Муляр ще більше зморщив свого аморфного носа, щось підморгнув тесляреві, і обидва залишили нас.

Минула неділя. Прийшов понеділок. Не прийшли тільки майстри. Ми спотикалися на зруйнованій підлозі, з сумом дивилися на облуплені стіни і чекали. На третій день терпець увірвався. Докія гаркнула на мене (ніби я був винен в усьому!), я гаркнув на Докію і почвалав добиватися якогось результату. Доки добрався до ремконтори, всередині почало закипати.

— Це ви з Басейної? Кліш ваше прізвище? — мало не в обійми прийняв мене товариш, який оглядав квартиру.

— Ні, — гірко посміхнувся я.

— Ага, знаю, — нишпорячи очима в блокноті, не вгавав він. — Значить, ви з Мілко-Глибочанської? Супоня, га?

— Купорос я! — випалюю з роздратуванням. — З Піщаної, дев'ятнадцять дріб один. Ви ж у нас в суботу все розколупали і розруйнували, а толку — чортма.

Мое роздратування негайно присипали товстим шаром обіцянок, і я йшов додому з піднятою головою. А під вечір таки привезли глину, пісок, вапно і дошки.

Та знову дні минали, а квартира нагадувала руїну. Жінка вже дивиться на мене як на свого одвічного запеклого ворога, самому тоскно. Почав я полювати, висліджувати майстрів. Якось зовсім в іншому кварталі міста застукав муляра, що, на-

свистуючи «трумга-та», завертав у під'їзд. Насилу вдержав у руках.

— Ах, ремонт?! У вас? Пригадую, пригадую. А розчин приготували? — питає. — Ні? Ну, то які ж тут можуть бути претензії? У нас, бачите, цикл. Не ви один. Але не хвилюйтесь і випустіть з рук мій піджак. Завтра неодмінно заскочу.

Повернувся я додому, засукав рукави і таки зробив цілий котел розчину. Вранці муляр зайшов. Розчину він дав досить високу оцінку, а мені сказав:

— Щоб марно часу не гаяти, я вам покажу, як робити перетирку, накидати нову штукатурку, а сам побіжу. Цикл, шановний, цикл. Не ви один. Хочете, струментик можу залишити. Ну, бажаю успіху!

Що ти вдієш?! Біжу на роботу, домовляюсь про відпустку за свій рахунок. А потім переодягаюсь у стареньке і приступаю до діла. Жінка за підсобного, розчин подає, а я хляпаю на стелю та на стіни, виправляю, загладжую, як умію. Спершу не дуже рівно виходило, а далі нічого. Докія аж сичить. Я ж мовчу, ніби глини в рот набрав.

Через кілька днів знову майстра впіймав. Притягнув до хати.

— Ого, — каже, — бачу, вам можна не вагаючись п'ятий розряд дати. Ще трохи підсохне — та й білити можна.

Білити не така вже й складна штука. Тут би вже я й Докію свою на п'ятий розряд двинув, так підлога ж не перестелена. Змиваю з рук і з обличчя розчин, біжу в контору.

— Це ви Пересипко? З Глухої? — не дав мені ще й губ розтулити отой, з ямочкою на бороді.

— Не Пересипко, а Купорос. Ку-по-рос! Розумієте? З Піщаної, дев'ятнадцять дріб один.

— Ага, ага! Правильно. Так що ви хотіли?

— Як що? — Мене вже почало тіпати. — Підлога розвернута, тесляра нема!..

— Тесляра?! О, цей такий, знаєте. Шукайте і беріть. Скажете, що я розпорядився. А тим часом, що можете, то самі там прилаштовуйте, не святі ж горшки ліплять.

Тесляра розшукували вже вдвох з Докією. Результат нульовий. У вільний від розшуків час почали стругати і підганяти дошки. Бачимо, іде діло. До мінімуму скоротили біганину, взялися настеляти. За тиждень на підлозі аж заплигали сонячні зайчики. Тільки на серці, як і раніше, не було зайчиків, а шкребли чорні кішки.

Одного разу, уже без будь-якої надії, застукали ми біля пивної обох майстрів. Широкоплечий тесляр через мочалку вусів здував пухкий кужіль піни з бокала, а довгоший муляр — занурив носа в посудину і смачно смоктав янтарну рідину, ахкаючи і прицмокуючи від задоволення.

— Ось ви де, працівнички! — взяв я високу, тремтливую ноту.

— Тихо, люди кругом! — насилу відірвавшись від бокала, зашикав на мене муляр. — Так, знаєте, можна і до п'ятнадцяти діб докричатися. Говоріть з толком.

— Який тут у чортового батька толк, — придушуючи злість, почав я. — Стеля... Стіни... Підлога...

— Значить, так, — спокійно і безапеляційно про-

деренчав муляр, — спершу білите стелю, а вже потім — стіни. В мулярній справі треба бути послідовним.

— А закінчите з побілкою, — доповнив повчальні настанови широкоплечий, — приступайте до фарбування підлоги.

Більше вони не сказали нічого. Обидва, як по команді, знову припали до пива.

Коли ми з дружиною так-сяк закінчили побілку, я вирішив навідатись до одного свого знайомого, щоб проконсультуватись відносно фарбування підлоги. Застав я його усміхненого і урочистого на подвір'ї.

— До хати не прошу, бо саме, розумієш, ремонт закінчую. Все, як кажуть, пахне й липне.

— Контора? — питаю.

— Який там біс. Знаєш, як з конторою зв'язуватись? У них, брат, цикл: розвалить все, а тоді чекай, доки до діла доведуть. Ні, брат, мене не проведеш. Це робиться простіше. Я ось, приміром, найняв двох халтурничків. Може, й тобі треба, то я влаштую...

— Ні, не треба, — могильним голосом відмовився я від пропозиції знайомого. — У мене зараз теж пахне й липне.

Уже на вулиці я оглянувся, і мені здалося, що з подвір'я товариша прошмигнуло дві знайомі постаті: одна кремезна, широкоплеча, а друга — сухорлява, довгошия.

* * *

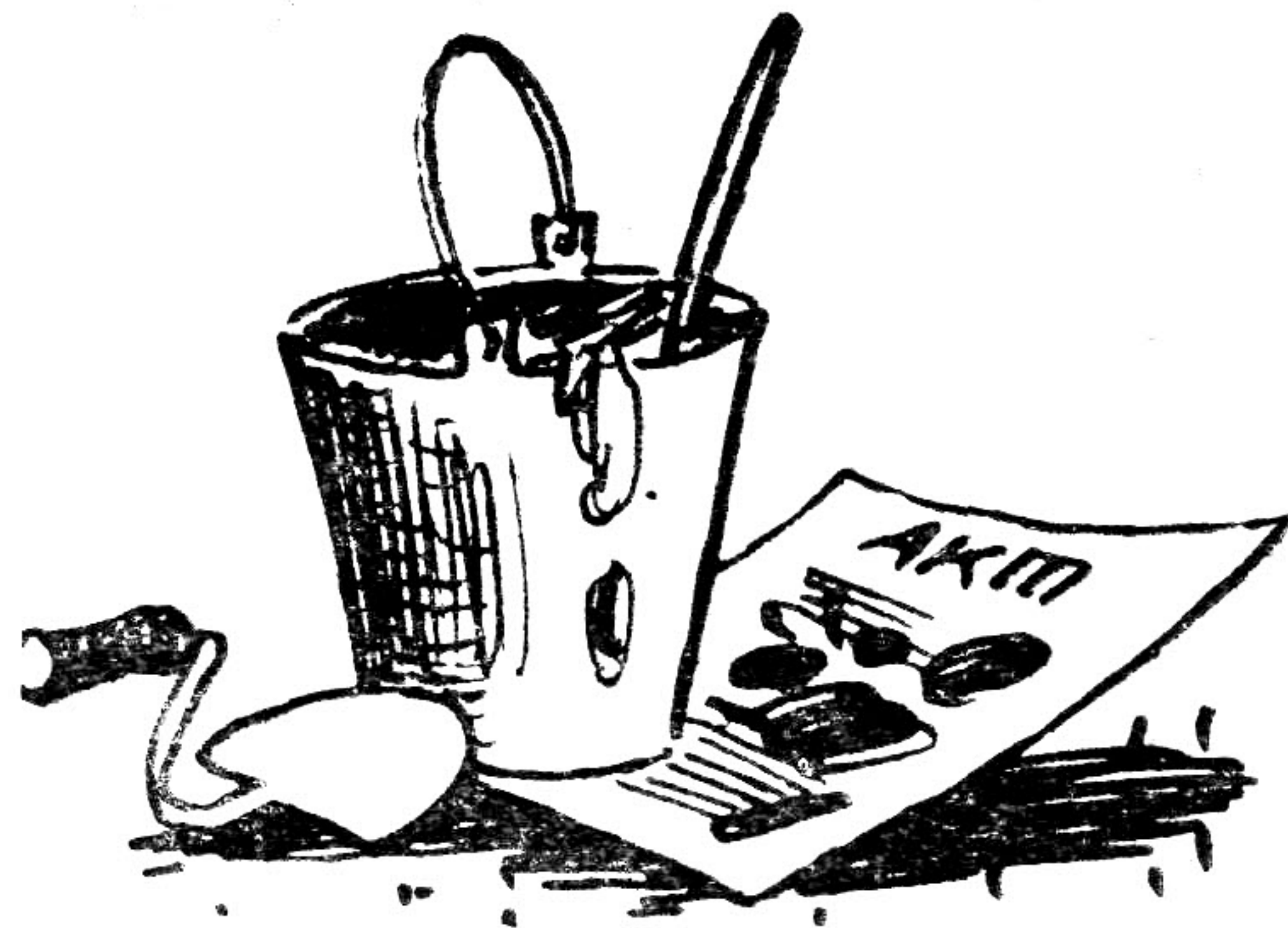
Знову була субота. Ми з дружиною сиділи у світлій кімнаті, вдихали чисте, з домішкою аромату

фарби і вапна, повітря і міркували, кого б запросити на завтра у гості. В цей час прийшли ті ж троє з ремконтори.

— Красота, приємно глянути! — посипав словами, як горохом, швидкозорий блондин з ямочкою на бороді. — Давайте ж напишемо акта про закінчення ремонту.

— Ось я вам напишу! — виставляючи всіх трьох з квартири, пообіцяв я їм на прощання.

І, як бачите, таки написав. Написав, бо далі не міг мовчати.

СИЛА ВОЛІ

Сашко Дарнопих сидить за письмовим столом. Він майже механічно виконує звичну роботу, а весь зайнятий думками про загартування своєї волі.

«Все! Від нинішнього дня — кришка! Більше і в рот не візьму! — дає він сам собі настанови. — Ні, більше не буду такою онучею, таким безвольним. Нехай Володя хоч на коліна стає переді мною, нехай молить і благає — не здамся! Що я, не мужчина? Не господар сам собі?!»

Міркуючи так, Сашко абсолютно вірить у свою твердість і навіть виробляє план, як дотепно сьогодні ж відшле посланця, як переможно засміється йому вслід. А до товаришів по роботі скаже: «Бачили, як я його наладив?»

В цей критичний момент без стуку відчиняються двері, і заходить Володя. Не скидаючи картуза, він кивком голови вітається з усіма, добирається до стола Дарнопиха і мовчки сідає на стілець. До кінця роботи залишається ще десять—п'ятнадцять хвилин, і за цей час Володя не скаже ні слова. Його діло чекати. Сказали привезти Сашка, значить, він привезе. Не перший раз.

Дарнопих теж сидить мовчки. Він ніби не бачить Володі. А в свідомості розгортаються дебати.

«Чорти його принесли, — промайнула перша думка. — Гадає, отак мене легенько і вивезе, як минулого разу. А дідька лисого!»

Сашко робить вигляд, що страшенно зайнятий роботою, і йому зовсім не до якогось там гостювання.

«Хіба-таки відрубати Володі відразу, щоб повертав голоблі, бо сьогодні доведеться їхати без пасажира? — знову вертиться думка. — Тільки не зручно якось. При чому тут Володя? Був би це сам Василь Панасович, інша справа».

При згадці про Василя Панасовича у Сашка блискавично постає в уяві простора квартира давнього приятеля, привітна Віра Сергіївна і неодмінно — стіл. О, стіл у них завжди шикарний. Є на ньому закуски різні, є й кілька пляшок. А затишок!..

«Але ж я дав сам собі слово, — обриває спокусливі думки Дарнопих, спересердя шкрябнувши пером так, що аж папір продерся. — Твердість і тільки твердість!»

— Я не поїду! — майже пошепки звертається Дарнопих до Володі. — Скажеш, зайнятий!

Володя мовчки кивнув головою і, показавши п'ятірню загрубілої руки, дав зрозуміти, що охоче почекає його ще п'ять хвилин.

Сашко завовтузився на стільці, хотів було сказати ще щось більш категоричне, але змовчав.

«Через кілька хвилин закрию стіл, підведуся, попрощаюся та й — будь здоров! — вирішив Дарнопих. — А цей теж упертий, сидить, неначе чорт над грішною душею. Сказано ж ясно. А може, не дійшло до нього? Я так тихо це вимовив».

— Не поїду! — уже голосно і з серцем сказав Сашко. — Можеш не чекати!

Володя засміявся, але з місця і не думав рушати.

«Головне, вистояти до кінця один раз, — настроював себе Дарнопих. — Не здамся зараз, не буду безвольним і потім. А може, Василь Панасович сам відчепиться? Нехай уже без мене п'є. А то, бач, йому скучно, товариша потрібно до столу... Ех, а стіл там таки багатющий! Завжди тобі грибочки у різних видах, салатики, рибка. Ну, а щодо птиці, то за Віру Сергіївну ніхто вже краще не приготує. Подасть курочку, підсмажену в жовтках з борошном, то й за вухо не відтягнеш!»

У Сашка аж всередині все зрушилось, засмоктало під грудьми. Так би й узяв хоч шматочок чогонебудь з того столу.

«Що за чортівня? — снується у Сашка в голові. — Зарікся ж, назавжди зарікся. А цей сидить. Витурити та й кінець! А то спокушає. Штовхає знову на слизьке. Господи, дай рішучості! Зараз я його тюгону звідціля!»

Дарнопих увесь нап'явся, аж почервонів, набрав у груди більше повітря і підвів очі на Володю.

А той, з ангельською посмішкою на устах, сидів і майже закохано дивився на Сашка. Весь його вигляд ніби говорив, що він зовсім не сумнівається у податливості свого постійного пасажера, у його готовності негайно сісти в машину і їхати хоч на край світу.

«Зараз я зроблю твою піку пісною!» — вирішив Сашко і вже розтулив рота, щоб кинути різке слово, але його випередили.

— Сьогодні Віра Сергіївна приготувала качку, — ніби сам до себе промимрив Володя і поглянув на годинник.

— Все одно не поїду! — вигукнув Сашко і не виізнав свого голосу. Голос цей був пискливий і якийсь благальний.

«Ну, що я роблю? — картає сам себе Дарнопих. — Люди до тебе з повагою, за товариша вважають, спеціально готуються прийняти, а у відповідь свинство. Каже Володя, що Віра Сергіївна качку приготувала. Хіба кожна жінка це зробить? Та як зробити?! У роті геть все тоне: і м'якеньке те м'ясо, і посолене — саме тобі раз, і жирне в міру. Та ще як перед тим Василь Панасович скаже: «Давай, друже, поїхали!» А чорти б його все забрали: і їдь — горе, і не їдь — біда! А слово, а клятва?»

— Слухай, ти! Помічник спокусника! — зірвався з місця і забігав по кімнаті Дарнопих. — Нікуди я не поїду, нікого я не хочу бачити і більше не п'ю! Розумієш? Отак їдь і скажи, що Дарнопих ігнорує, не хоче, не піддається! І більше не просить, досить з мене!

Володя теж підвівся з стільця, застібнув гудзики на піджаку і, крокуючи до дверей, кинув на ходу:

— Так я пішов заводити машину, а ви ж швиденько, не баріться. Там, по-моєму, сьогодні й варенички будуть.

— Гу-у-у, ех-х! — як з вулкана, вирвався стогін у Сашка Дарнопиха. — Тирани! Людолови! — Він поспіхом закриває шухляди стола, надіває капелюх і, хряснувши дверима, вилітає на вулицю.

— Володя! Одну секунду, я зараз!

* * *

Наступного дня Дарнопих знову сидить за столом. В голові сумбур, але на першому плані настирливо вертиться думка про загартування волі.

— Все! Від нинішнього дня — кришка! — бубонить сам до себе Дарнопих. — Більше і в рот не візьму. Хіба я не мужчина?

А в цей час без стуку відчиняються двері і до кімнати заходить Володя...

З М І С Т

Домашній пансіонат	5
Тост давнього друга	13
Синівські терзання	19
Спогади про видатного...	25
Вадик відпочиває...	32
У трьох няньок	40
Ремонтний цикл	46
Сила волі	55

